

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคม:

กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา*

Legal Issues Related to Receiving Benefits from Social Security:

Case Study of Section 77 Quarter

ศรินทร์ฐา ศศิพัฒน์กุล**

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Sarinatcha Sasiphattanakul

Master Student in Law, Faculty of Law, Rangsit University

วันที่รับบทความ 9 ตุลาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 11 พฤศจิกายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ 18 พฤศจิกายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา เปรียบเทียบ และแนวทางในการแก้ปัญหาการจ่ายสิทธิประโยชน์แก่ผู้มีสิทธิรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีเสียชีวิต และกรณีชราภาพเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 กำหนดผู้มีสิทธิรับประโยชน์กรณีดังกล่าวไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการประกันสังคม เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือผู้ประกันตน เพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนชั่วคราวระยะเวลาที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างหรือสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน เมื่อเปรียบเทียบการกำหนดผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนกรณีดังกล่าวของไทยกับต่างประเทศ

* บทความนี้สรุปรมาจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณนารถ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

** นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง; อีเมลติดต่อ sarinatcha_pleum@hotmail.com

จะพบว่าต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเยอรมนี กำหนดให้ผู้ที่มิสิทธิรับประโยชน์ทดแทนได้เป็นทายาทตามความเป็นจริงไม่ใช่ตามกฎหมายเหมือนของประเทศไทยที่พระราชบัญญัติประกันสังคมกำหนดขึ้น อีกทั้งยังไม่เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของทายาทและมรดกอีกด้วย ทำให้ทายาทของผู้ประกันตนตามความเป็นจริงได้รับความเดือดร้อน ไปยื่นคำร้องต่อศาล ไปหาหลักฐานมายืนยัน ซึ่งถือเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย มากกว่าการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเดือดร้อน ทั้งที่เงินนั้นส่วนหนึ่งเป็นเงินของผู้ประกันตนที่ถูกหักไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าหากเปรียบเทียบแล้วเสมือนเป็นทรัพย์สินที่มีก่อนถึงแก่ความตายเฉกเช่นมรดก เมื่อจากไปจะให้ครอบครัวนำมาใช้จ่ายยังเป็นเรื่องยาก หรือหากไม่มีทายาทที่รับรู้เรื่องเงินประกันสังคมดังกล่าว ก็จะตกเข้ากองทุนประกันสังคมไปโดยปริยาย จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกันสังคม มาตรา 77 จัตวา วรรคสอง (1) มาตรา 73 (1) (ข) และ (2) ให้บุตรบุญธรรมได้สิทธิเช่นเดียวกับบุตรตามกฎหมายของผู้ประกันตน เนื่องจากการกำหนดข้อยกเว้นนั้น ไม่เป็นธรรมแก่บุตรบุญธรรมของผู้ประกันตนซึ่งไม่สอดคล้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 กำหนดให้บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมในฐานะบุตรผู้สืบสันดาน

คำสำคัญ: ประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย, การรับสิทธิประโยชน์, ประกันสังคม, บุตรบุญธรรม

Abstract

The objective of this research was to study the comparative problems and solutions to the problem of payment of benefits to the beneficiary of social security, a case study of Section 77 Quarter when the insured dies. It was found that the problems of payment of benefits in case of death and old age when the insured dies According to the Social Security 1990 amended (No. 4), 2015, the person who is entitled to benefit from such cases: it does not meet the true intent or purpose of Social Security and also not up to date. When comparing the eligibility of the beneficiary in such cases from Thailand and foreign countries, it is found that foreign countries designate those who are entitled to receive

benefits as heirs, not along with the law of the Social Security Act stipulated. Moreover, it does not comply with the Civil and Commercial Code in regard to the heirs and inheritance as well causing the heirs of the insured to go to court to show evidence for the confirmation. This action is considered as the aggravation of a victim rather than the help or alleviation despite the fact that some of that money is the insured's money deducted while he or she is still alive. When the insured dies, it is difficult for the family to spend the money, or if there appears to be no heir who knows about the money, it will fall into the social security fund by default.

Therefore, Section 77 Quarter of the Social Security Law should be amended to allow an adopted child to have the same rights as a child under the law of the insured. On account of the exception, it is unfair to an adopted child of the insured, which is inconsistent with the Civil and Commercial Law, Section 1627 which stipulates that an adopted child shall have the right of inheritance of the adopter as a descendant.

Keywords: Benefit in Case of Old Age in Which the Insured Dies, Receiving Benefits, Social Security, Protege

1. บทนำ

การประกันสังคมคือการสร้างหลักประกันสังคมในการดำรงชีวิตในกลุ่มของสมาชิกที่มีรายได้และจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม เพื่อรับผิดชอบในการเฉลี่ยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ ตาย หรือเป็นเงินช่วยเหลือในการสงเคราะห์บุตร ความชราภาพ และว่างงาน เพื่อให้ได้รับการรักษาพยาบาลและมีการทดแทนรายได้อย่างต่อเนื่อง¹

ประกันสังคมเป็นสวัสดิการที่ทางรัฐมอบให้แก่ลูกจ้าง โดยลูกจ้างต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมตามกฎหมาย โดยจะทำการหักเงินร้อยละ 9.5 แต่มีการเรียกเก็บจริงเพียงร้อยละ 5 (ไม่นับช่วงเวลาที่มีการลดหย่อน เพราะเหตุต่าง ๆ เช่น โควิด) ซึ่งฐานค่าจ้างที่จะนำมาคำนวณต่ำสุดเดือนละ 1,650 บาท และสูงสุดไม่เกิน 15,000 บาท (เงินสมทบขั้นต่ำเดือนละ 83 บาท และไม่เกินเดือนละ 750 บาท) นายจ้างสมทบอีกร้อยละ 5 และรัฐบาลสมทบอีกร้อยละ 2.75 โดยเงินที่หักมาจะนำมารวมกันแล้วแบ่งสรรปันส่วนสำหรับเฉลี่ยความเสี่ยงตามกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ กรณีเจ็บป่วยหรือตาย ร้อยละ 1.5 กรณีการว่างงานร้อยละ 0.5 กรณีชราภาพร้อยละ 3 เพื่อเป็นการนำเงินมาเฉลี่ยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ เสียชีวิต ชราภาพ ว่างงาน และเงินสงเคราะห์บุตรของประกันสังคม เพื่อให้ได้รับการรักษาพยาบาลหรือมีรายได้อย่างต่อเนื่อง หวังคุ้มครองทั้งระหว่างการทำงานและนอกเหนือเวลาการทำงาน ถือเป็น การสร้างหลักประกันสังคมในการดำรงชีวิตของสมาชิกที่มีรายได้ โดยกรณีเงินชราภาพเป็นเงินที่ส่งสมทบไว้ก่อนถึงแก่ความตายจึงเปรียบเสมือนมรดกประกันสังคมหรือระบบประกันสังคมนั้นมีมานานแล้วในต่างประเทศ แต่ประเทศไทยเพิ่งเข้ามาเมื่อปี พ.ศ. 2480 พร้อมกับคำว่าสังคมสงเคราะห์ โดยหลักการและแนวทางมีการนำมาใช้ปฏิบัติมานานแล้ว เช่น การที่ชาวบ้านช่วยกันเรียไรเงินรวบรวมเป็นเงินก้อน เพื่อช่วยเหลือเป็นค่าทำศพให้แก่สมาชิกในชุมชนเดียวกันที่ถึงแก่กรรม โดยประเทศไทยเริ่มมีสำนักงานประกันสังคม เพื่อให้บริการประกันสังคมอย่างเต็มรูปแบบเมื่อ 2 กันยายน พ.ศ. 2533 ในการคุ้มครอง

¹ อารังศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับประกันสังคม* [ออนไลน์], 8 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/FQ%20140%20p28-29.pdf>

ลูกจ้างจากการเจ็บป่วย ทั้งที่เกิดขึ้นจากการทำงานและนอกเหนือจากการทำงาน² และมีการปรับปรุงเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์เรื่อยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันมีสิทธิประโยชน์มากถึง 7 กรณี ซึ่งแต่ละกรณีมีเงื่อนไขในการเบิกจ่ายสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป แต่สิทธิประโยชน์ที่มีปัญหาในเรื่องของการเบิกจ่ายมากที่สุดคือเรื่องของสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ และกรณีเสียชีวิต เพราะสองกรณีนี้สามารถกดทอดสู่ทายาทได้ กล่าวคือ เป็นสิทธิประโยชน์ที่ทายาทสามารถเรียกร้องสิทธิได้ ซึ่งต่างจากสิทธิประโยชน์กรณีอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตายสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ก็ระงับไป

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 73³ ได้บัญญัติสิทธิประโยชน์กรณีตายและกรณีชราภาพไว้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากประกันสังคม 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกคือค่าทำศพ และส่วนที่สองคือเงินสงเคราะห์กรณีตาย เงินสงเคราะห์กรณีตาย ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการจ่ายเงินสงเคราะห์ให้กับบุคคลที่

² Advanced Research Group, **ประกันสังคมคืออะไร ทำไมเราต้องจ่าย?** [ออนไลน์], 8 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.ar.co.th/kp/th/388>

³ **พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 73** บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ดังนี้ (1) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ให้จ่ายให้แก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้ (ก) บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้จัดการศพ และได้เป็นผู้จัดการศพ ผู้ประกันตน (ข) สามี ภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพ ผู้ประกันตน (ค) บุคคลอื่นซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน (2) เงินสงเคราะห์กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามี ภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนเท่ากัน ดังนี้ (ก) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่สามสิบหกเดือนขึ้นไปแต่ไม่ถึงสิบปี ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสาม (ข) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสิบ

ผู้ประกันตนได้อุปการะอยู่ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่อยู่ในอุปการะของผู้ประกันตนที่เสียชีวิตไป ซึ่งได้แก่ บุตร สามีหรือภริยา บิดา มารดา แต่บุตรในที่นี่ไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 77 จัตวา (1)⁴ 2) กรณีชราภาพ หากผู้ประกันตนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับเงินชราภาพ ให้เงินชราภาพนั้นตกสู่ทายาท หรือหากผู้ประกันตนที่ได้รับบำนาญชราภาพถึงแก่ความตายโดยได้รับเงินบำนาญชราภาพไม่ถึง 60 เดือน ให้ทายาทได้รับบำเหน็จชราภาพ 10 เท่าของเงินบำนาญที่ได้รับในแต่ละเดือน⁵ ซึ่งทายาทที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม มาตรา 77 จัตวา คือ บุตร ยกเว้นบุตรบุญธรรม ให้ได้รับสองส่วน หากมีบุตรตั้งแต่สามคนขึ้นไปให้ได้รับสามส่วน สามีหรือภริยาให้ได้รับหนึ่งส่วน บิดามารดา ให้ได้รับหนึ่งส่วน หากไม่มีทายาทดังกล่าวในส่วนใดข้างต้น ให้แบ่งให้กับทายาทที่เหลือตามมาตราดังกล่าว

จากกรณีดังกล่าวข้างต้นสามารถแยกปัญหาได้ตามลำดับดังนี้ 1) บุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นไม่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ และตายซึ่งขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1598/28 วรรคหนึ่ง⁶ ประกอบมาตรา 1627 กล่าวคือ ตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุตรบุญธรรมมีสิทธิได้รับมรดกของ

⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 77 จัตวา บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ประกันตนซึ่งมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพตามมาตรา 77 ทวิถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับประโยชน์ทดแทน หรือผู้รับเงินบำนาญชราภาพถึงแก่ความตายภายในหกสิบเดือนนับแต่เดือนที่มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพ ให้ทายาทของผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ ทายาทผู้มีสิทธิตามวรรคหนึ่ง ได้แก่ (1) บุตรชอบด้วยกฎหมาย ยกเว้นบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นให้ได้รับสองส่วน ถ้าผู้ประกันตนที่ตายมีบุตรตั้งแต่สามคนขึ้นไปให้ได้รับสามส่วน (2) สามีหรือภริยาให้ได้รับหนึ่งส่วน และ (3) บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดาที่มีชีวิตอยู่ให้ได้รับหนึ่งส่วน ในกรณีที่ไม่มีทายาทในอนุมาตราใด หรือทายาทนั้นได้ตายไปเสียก่อนให้แบ่งเงินตามมาตรา 77 (2) ในระหว่างทายาทผู้มีสิทธิในอนุมาตราที่มีทายาทผู้มีสิทธิได้รับ

⁵ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ พ.ศ. 2550 ข้อ 8

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ผู้รับบุตรบุญธรรม เนื่องจากเป็นผู้สืบสันดานตามมาตรา 1627⁷ 2) ตามพระราชบัญญัติประกันสังคมบุตรนอกสมรสแม่บิดาจะได้รับรองโดยพฤติการณ์แล้วก็ตาม ก็ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามมาตรา 77 จัตวา ซึ่งขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 ที่ว่าแม่บุตรดังกล่าวจะเป็นบุตรนอกสมรสแต่บิดาได้รับรองแล้วโดยพฤติการณ์ก็สามารถเป็นทายาทที่จะรับมรดกของเจ้ามรดกได้ โดยในทางปฏิบัติสำนักงานประกันสังคมกำหนดให้บุตรต้องนำหลักฐานไปยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งว่าบุตรเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างเงื่อนไขเกินความจำเป็นให้กับทายาทมากขึ้น ซึ่งบางครั้งเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่สูญเสียไปจากการดำเนินการตามเงื่อนไขของสำนักงานประกันสังคมเพื่อรับเงินสงเคราะห์กรณีตายนั้นไม่คุ้มค่ากัน ทำให้ผู้มีสิทธิรับประโยชน์หลายรายที่ยอมสละเงินเหล่านั้นเพราะเงื่อนไขที่มากเกินไป 3) บุคคลที่ผู้ประกันตนระบุให้เป็นผู้รับสิทธิประโยชน์ หากเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลเหล่านี้ก็คือทายาทโดยพินัยกรรม ต่างกันที่ขั้นตอน กล่าวคือการทำพินัยกรรมมีเงื่อนไขหลายอย่าง แต่การระบุผู้รับประโยชน์เป็นเพียงแบบฟอร์มที่ประกันสังคมกำหนดขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ผู้ที่มีแบบฟอร์มนี้สามารถมายื่นขอรับสิทธิประโยชน์ได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงความรอบคอบจะพบว่าสำนักงานประกันสังคมไม่มีการป้องกันการทุจริตจากเหตุการณ์นี้แต่อย่างใด เพราะทางสำนักงานประกันสังคมไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้จากผู้ประกันตนไว้ก่อน ต่างกับการประกันชีวิตที่ผู้ทำประกันต้องระบุผู้ได้รับผลประโยชน์ไว้ตั้งแต่ต้น

ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคมนั้น เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งจากการลำดับผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์จากประกันสังคม รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับเรื่องบุตร ไม่ว่าจะบุตรที่ยกเว้นบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น บุตรนอกสมรส หรือแม้แต่บุคคลที่ผู้ประกันตนระบุให้เป็นผู้รับสิทธิประโยชน์ ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ให้ทายาทผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีเสียชีวิต และกรณีชราภาพ

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 บัญญัติว่า บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมนั้น ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายนี้

โดยให้มีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาปัญหาผู้มีสิทธิรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา
- (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผู้มีสิทธิรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา ของไทยและต่างประเทศ
- (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจ่ายสิทธิประโยชน์แก่ผู้มีสิทธิรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัตวา เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558

3. สมมติฐานการวิจัย

สิทธิของทายาทในการรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษา มาตรา 77 จัตวา ไม่มีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรให้ทายาทผู้มีสิทธิในกองมรดกเป็นผู้มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ในประกันสังคม

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เอกสาร โดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ ตำบฏกฎหมาย บทความ และเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพ และเสียชีวิตให้กับทายาท ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 และทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนที่ทายาทมีสิทธิจะได้รับเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย โดยมุ่งเน้นถึงการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนที่เสียชีวิตที่แท้จริง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการประกันสังคม โดยได้ศึกษาจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยขอบเขตของการศึกษาเริ่มจากศึกษาสภาพปัญหา และสิทธิประโยชน์ของทายาทตามกฎหมายประกันสังคมที่ใช้บังคับอยู่ว่ามีมากน้อยเพียงใด จากนั้นศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันว่าสอดคล้องประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์หรือไม่อย่างไร ตลอดจนค้นคว้าและศึกษามาตรการทางกฎหมายมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของทายาท เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบัน

5. ผลการวิจัย

การประกันสังคมมีแนวคิดพื้นฐานอันเกิดจากความจำเป็นที่รัฐพึงต้องจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม โดยจัดดำเนินการให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายได้เฉลี่ยความทุกข์ สุขเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้สมาชิกของกลุ่มบุคคลจะได้รับความช่วยเหลือได้ ก็จะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติเสียก่อน ซึ่งตามระบบประกันสังคมนั้น สมาชิกดังกล่าวก็คือ ผู้ประกันตน มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบให้กับสำนักงานประกันสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประกันสังคมก็เป็นไปเพื่อคุ้มครองหรือช่วยเหลือผู้ประกันตนหรือลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานเป็นการเสริมกฎหมายแรงงานในส่วนที่กฎหมายแรงงานคุ้มครองไม่ถึง อันได้แก่ ความเดือดร้อนหรือเสียหายที่มีขึ้นเนื่องจากการทำงาน นอกจากนั้นยังมีการขยายความคุ้มครองไปสู่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ลูกจ้างด้วย เพื่อระงับหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการประสบเคราะห์ภัยหรือประสบปัญหาทางด้านการเงินในการดำรงชีพตามปกติของบุคคลดังกล่าวและครอบครัว โดยเป็นไปตามหลักการขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 ปัจจุบันประเทศไทยได้ปฏิบัติตามหลักการขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งให้การคุ้มครองด้านสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างถึง 7 กรณี ได้แก่ กรณีคลอดบุตร กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีชราภาพ กรณีทุพพลภาพ กรณีเสียชีวิต และกรณีว่างงาน ขาดแต่กรณีสงเคราะห์ครอบครัวและผู้อยู่ในอุปการะ⁸

ในส่วนของวิธีการดำเนินงานตามระบบความมั่นคงทางสังคมมีหลักการอยู่ 3 รูปแบบ คือ⁹

⁸ สำนักงานประกันสังคม, *สิทธิประโยชน์ทดแทนสำหรับผู้ประกันตน*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประกันสังคม, 2556), หน้า 9-13.

⁹ อารักษ์ พรหมณี, *การประกันสังคมสำหรับบุคคลทั่วไป: ผลกระทบของการขยายระบบประกันสังคม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537), หน้า 137.

(1) หลักการประกันสังคม เป็นวิธีการในด้านป้องกันความขาดแคลน โดยคำนึงถึงหลักความเป็นจริงที่ว่าบุคคลทั่วไปจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุขนั้นต้องมีรายได้โดยประจำ และเพียงพอต่อค่าใช้จ่ายอันจำเป็น หากมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งมาทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม หรือกระทำใ้รายได้ลดลง หรือสูญหายไปทั้งหมดหรือบางส่วนก็จะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมมาทดแทนเงินรายได้หรือให้ความคุ้มครองในทันทีทันใด

(2) หลักการสงเคราะห์หรือสาธารณูปการ เป็นวิธีดำเนินการในด้านการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าแก่ผู้ประสบปัญหาเดือดร้อน โดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพราะบุคคลในสังคมย่อมมีทั้งผู้ที่สามารถช่วยตนเองได้และไม่สามารถช่วยตนเองได้

(3) หลักการบริการสาธารณะ เป็นวิธีการดำเนินงานที่รัฐได้จัดสรรขึ้นสำหรับช่วยเหลือประชาชนในสังคมให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อความผาสุกและสะดวกสบายของประชาชนทั่วไป การบริการสาธารณะเป็นส่วนเสริมให้ระบบความมั่นคงทางสังคมสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ปัจจุบันสิทธิประโยชน์ประกันสังคมมีมากถึง 7 กรณี ซึ่งแต่ละกรณีมีเงื่อนไขในการเบิกจ่ายสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป แต่สิทธิประโยชน์ที่มีปัญหาในเรื่องของการเบิกจ่ายมากที่สุดคือเรื่องของสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและเสียชีวิต เพราะ 2 สิทธิประโยชน์นี้สามารถตกทอดสู่ทายาทได้ ซึ่งกล่าวไปแล้วก็คือ เป็นสิทธิประโยชน์ที่ทายาทสามารถเรียกร้องสิทธิได้ ซึ่งต่างจากสิทธิประโยชน์กรณีอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิทธิเฉพาะตัวเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ก็ระงับไป

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ได้บัญญัติสิทธิประโยชน์กรณีตายและกรณีชราภาพสรุปได้ดังนี้

(1) กรณีเสียชีวิต เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากประกันสังคม 2 ส่วนด้วยกัน¹⁰ ส่วนแรกคือค่าทำศพเป็นเงินจำนวน 50,000 บาท¹¹ ซึ่งเงินค่าทำศพจะจ่ายให้กับผู้ที่ทำศพให้ผู้ประกันตนที่แท้จริง โดยไม่จำกัดว่าใครจะเป็นคนทำศพหรือขอรับค่าทำศพ ขอแค่มีหนังสือรับรองการเป็นผู้จัดการศพที่วัดออกให้ก็สามารถนำมาเบิกค่าทำศพ

¹⁰ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 3

¹¹ กฎกระทรวง กำหนดอัตราเงินค่าทำศพในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน พ.ศ. 2563 ข้อ 2

ดังกล่าวได้ เงินส่วนที่สองคือเงินสงเคราะห์กรณีตาย เงินสงเคราะห์กรณีตาย ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายต้องการจ่ายเงินสงเคราะห์ให้กับคนที่ผู้ประกันตนดูแลอยู่ เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นกับผู้ที่อยู่ในการดูแลของผู้ประกันตนที่เสียชีวิตไป ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็ได้แก่ บุตร สามีหรือภรรยา บิดา มารดา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้ที่อยู่ในอุปการะของผู้ประกันตนอาจไม่ใช่ทายาทตามที่กฎหมายประกันสังคมกำหนดไว้ก็ได้ เช่น สามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส บุตรนอกสมรส บุคคลเหล่านี้อาจไม่ใช่ทายาทตามกฎหมายแต่เป็นทายาทตามความเป็นจริง

(2) กรณีชราภาพ หากผู้ประกันตนถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับเงินชราภาพ ให้เงินชราภาพนั้นตกสู่ทายาท หรือหากผู้ประกันตนที่ได้รับบำนาญชราภาพถึงแก่ความตายโดยได้รับเงินบำนาญชราภาพไม่ถึง 60 เดือน ให้ทายาทได้รับบำเหน็จชราภาพ 10 เท่าของเงินบำนาญที่ได้รับในแต่ละเดือน¹² ซึ่งทายาทที่กำหนดไว้ คือ 1) บุตร ยกเว้นบุตรบุญธรรม ให้ได้รับ 2 ส่วน 2) สามีหรือภรรยาให้ได้รับ 1 ส่วน 3) บิดามารดา ให้ได้รับ 1 ส่วน จากการกำหนดสิทธิของบุตรแต่ยกเว้นบุตรบุญธรรมหรือบุตรที่ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น ชัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627

จากกรณีศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถแยกปัญหาตามลำดับดังนี้

(1) บุตร ยกเว้นบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นไม่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพและตาย ซึ่งชัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28

(2) บุตรนอกสมรส หากผู้ประกันตนเป็นผู้ชายและเสียชีวิตลง บุตรที่มีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนสงเคราะห์กรณีตายได้ต้องเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายคือ บิดามารดาต้องจดทะเบียนสมรสกัน หรือการที่บิดาจดทะเบียนรับรองบุตรตามกฎหมายแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547¹³ แต่กรณีที่บิดารับรองบุตรนอกกฎหมายโดยพฤติการณ์โดยการให้ใช้นามสกุล แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะให้บุตรนอก

¹² อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ 11

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 บัญญัติว่า เด็กเกิดจากบิดามารดาที่มีได้สมรสกันจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

กฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤติการณ์ เป็นทายาทที่สามารถรับมรดกได้ก็ตาม ในทางปฏิบัติจริง สำนักงานประกันสังคมให้บุตรนำหลักฐานต่าง ๆ ไปยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งว่าบุตรเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างเงื่อนไขเกินความจำเป็น สร้างภาระให้กับผู้สูญเสียอีก บางครั้งเงินที่ได้รับไม่ได้มากมาย เมื่อต้องแบ่งกันตามสิทธิของทายาทแต่ละคนเหลือเงินที่จะได้รับแค่หลักพันบาท หักค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การดำเนินการต่าง ๆ พบว่าไม่คุ้มค่างบเงินที่จะได้รับ ทำให้ต้องเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายโดยสิ้นเชิง ทำให้ผู้มีสิทธิหลายรายยอมทิ้งเงินเหล่านั้นเพราะเงื่อนไขที่มากเกินไป

(3) บุคคลที่ผู้ประกันตนระบุให้เป็นผู้รับสิทธิประโยชน์ หากเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลเหล่านี้ก็คือทายาทโดยพินัยกรรม ต่างกันที่ขั้นตอน กล่าวคือการทำพินัยกรรมมีเงื่อนไขหลายอย่าง แต่การระบุผู้รับประโยชน์เป็นเพียงแบบฟอร์มที่ประกันสังคมกำหนดขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ใครที่มีแบบฟอร์มนี้สามารถมายื่นขอรับสิทธิประโยชน์ได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงความรอบคอบตรงนี้จะพบว่าการประกันสังคมไม่มีการป้องกันการทุจริตจากเหตุการณ์นี้แต่อย่างใด เพราะทางประกันสังคมไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้จากผู้ประกันตนไว้ก่อน ต่างกับการประกันชีวิตที่ผู้ทำประกันต้องระบุผู้ได้รับผลประโยชน์ไว้ตั้งแต่ต้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเยอรมนี¹⁴ พบว่ามีการระบุให้ผู้ที่อยู่ในอุปการะของผู้ประกันตน ตลอดจนสามีภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์กรณีตาย และเงินชราภาพของผู้ประกันตนเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ทั้งนี้จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์กรณีเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคม ตามมาตรา 77 จัตวา จากความตายของผู้ประกันตน ตามมาตรา 77 จัตวา วรรคสอง (1) นั้นตัดสิทธิบุตรบุญธรรมไม่ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในบำเหน็จชราภาพมีความไม่เป็นธรรมแก่บุตรบุญธรรมของผู้ประกันตนถึงแม้ว่ากฎหมายจะเปิดช่องให้ระบุผู้มีสิทธิรับผลแห่งการประกันได้ตามกฎหมายประกันสังคมฉบับใหม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติจริงแล้วผู้ประกันตนส่วนมากเป็นแรงงานที่น้อยคนจะทราบแล้วเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ประกอบกับ

¹⁴ Japan Pension Service, คำขอรับเงินชดเชยการออกจากระบบบำนาญ [ออนไลน์], 8 ตุลาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.nenkin.go.jp/f>

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627¹⁵ กำหนดให้บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมในฐานะบุตรผู้สืบสันดาน เช่นเดียวกับบุตรของผู้รับบุตรบุญธรรม ดังนั้นการตัดสิทธิบุตรบุญธรรมของผู้ประกันตนดังกล่าวจึงไม่เป็นธรรม และไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ถือว่าบุตรบุญธรรมเป็นผู้สืบสันดาน ที่เป็นทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีของเงินสงเคราะห์ กรณีผู้ประกันตนเสียชีวิตคือเงินช่วยเหลือครอบครัว หรือผู้ที่อยู่ในอุปการะของผู้ประกันตน ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 73 (2) แต่เงินช่วยเหลือดังกล่าวไม่จ่ายให้กับบุตรบุญธรรมและบุตรนอกสมรส แม้มาตรา 73 (2) จะไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนก็ตาม แต่หากเทียบกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดจะพบว่าบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกค่าชดเชยอุปการะต่อบุคคลที่ทำให้ผู้รับบุตรบุญธรรมถึงแก่ความตายได้ และหากเทียบเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนี้ จะพบว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายคือต้องการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในอุปการะทุกคน เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย บุตรบุญธรรมก็เปรียบเสมือนบุตรที่สืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม ดังนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้เป็นบุตรบุญธรรมเสมือนบุตรสืบสายโลหิต เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมถึงแก่ความตาย บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์กรณีตายเทียบเท่าบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากการศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ว่า สิทธิของทายาทในการรับประโยชน์จากประกันสังคม กรณีศึกษามาตรา 77 จัดว่า ให้บุตรบุญธรรมได้สิทธิเช่นเดียวกับบุตรตามกฎหมายของผู้ประกันตน เนื่องจากการกำหนดข้อยกเว้นนั้น ไม่เป็นธรรมแก่บุตรบุญธรรมของผู้ประกันตน ซึ่งไม่สอดคล้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 ประกอบกับมาตรา 1629¹⁶ กำหนดให้บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมในฐานะบุตรผู้สืบสันดาน

¹⁵ อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 7

¹⁶ **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629** บัญญัติว่า ทายาทโดยธรรมมีหล้าดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรคสอง แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย (6) ลุง ป้า น้า อา คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635

6. สรุปผล

จากการวิจัยปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับสิทธิประโยชน์จากประกันสังคมครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า ปัญหาการจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีเสียชีวิตและกรณีชราภาพ เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 กำหนดผู้มีสิทธิรับประโยชน์กรณีดังกล่าว ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการประกันสังคม อีกทั้งยังไม่ทันต่อยุคสมัย เมื่อเปรียบเทียบการกำหนดผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนกรณีดังกล่าวของไทยกับต่างประเทศจะพบว่าต่างประเทศกำหนดให้ผู้ที่มิได้รับสิทธิรับประโยชน์ทดแทนได้เป็นทายาทตามความเป็นจริง ไม่ใช่ตามกฎหมายเหมือนของประเทศไทยที่พระราชบัญญัติประกันสังคมกำหนดขึ้น อีกทั้งยังไม่เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของทายาทและมรดกอีกด้วย ทำให้ทายาทของผู้ประกันตนตามความเป็นจริงได้รับความเดือดร้อน ในการหาหลักฐานเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลสั่งให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายซึ่งถือเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายมากกว่าการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเดือดร้อน ทั้งที่เงินนั้นส่วนหนึ่งเป็นเงินของผู้ประกันตนที่ถูกหักไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เสมือนมรดก เมื่อเงื่อนไขในการนำมาใช้จ่ายเป็นเรื่องยากหรือหากไม่มีทายาทที่ทราบถึงเงินจำนวนดังกล่าว เงินจำนวนนั้นก็จะเข้ากองทุนประกันสังคมไปโดยปริยาย

7. ข้อเสนอแนะ

(1) เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน ดังนี้ (ก) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่ 36 เดือนขึ้นไป แต่ไม่ถึง 120 เดือน ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับค่าจ้างเฉลี่ย 2 เดือน (ข) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่ 120 เดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เท่ากับค่าจ้างเฉลี่ย 6 เดือน ผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์ตายได้แก่ บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน ซึ่งการจ่ายเงินสงเคราะห์กรณีตายนั้นมีปัญหาที่ต้องวิเคราะห์คือ เงินสงเคราะห์กรณีตายเป็นเงินที่ต้องการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวของผู้ประกันตน ซึ่งอาจได้แก่สามีภริยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส บุตร

นอกกฎหมาย หรือแม้แต่บุตรบุญธรรม แต่กฎหมายประกันสังคมกำหนดให้จ่ายเงินสงเคราะห์กรณีตายแก่ทายาทตามกฎหมายเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ถูกต้องเสมอไป ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 73 (2) ให้มีผู้ที่อยู่ในอุปการะตามความเป็นจริงเหมือนต่างประเทศด้วย เช่น ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเยอรมนี เพื่อไม่ให้ครอบครัวที่แท้จริงของผู้ประกันตนได้รับความเดือดร้อนมากเกินไป

(2) เงินชราภาพตามกฎหมายประกันสังคมคือเงินที่ผู้ประกันตนถูกหักเข้ากองทุนประกันสังคมทุกเดือนเพื่อสะสมไว้ให้ผู้ประกันตนได้มีใช้ยามชราเมื่อไม่สามารถทำงานได้ เมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตายเงินดังกล่าวจึงกลายเป็นมรดก และกำหนดให้ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกดังกล่าวเป็นทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงกำหนดให้บุตรบุญธรรมสามารถรับเงินชราภาพดังกล่าวได้

(3) ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประกันสังคม มาตรา 77 จัตวา ให้บุตรบุญธรรมได้สิทธิเช่นเดียวกับบุตรตามกฎหมายของผู้ประกันตน เนื่องจากการกำหนดข้อยกเว้นนั้นไม่เป็นธรรมแก่บุตรบุญธรรมของผู้ประกันตน ซึ่งไม่สอดคล้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 กำหนดให้บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม ในฐานะบุตรผู้สืบสันดาน

รายการอ้างอิง

- ธนภุต วรธนัชชากุล, **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับอ้างอิง**, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560).
- อารักษ์ กวีศักดิ์, **เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับประกันสังคม** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/FQ%20140%20p28-29.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, **พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558**, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานกฎหมาย กองกฎหมาย สำนักงานประกันสังคม, 2558).
- สำนักงานประกันสังคม, **สิทธิประโยชน์ทดแทนสำหรับผู้ประกันตน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประกันสังคม, 2556).
- อารักษ์ พรหมณี, **การประกันสังคมสำหรับบุคคลทั่วไป: ผลกระทบของการขยายระบบประกันสังคม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน**, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537).
- Advanced Research Group, **ประกันสังคมคืออะไร ทำไมเราต้องจ่าย?** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.ar.co.th/kp/th/388>